

virginia woolf

**yaşam bir düştür,
uyanmak bizi öldürür**

Bitimsiz bir neşeyle çökkünlük arasında
duyarlılık ve aykırılık

DESTEK YAYINLARI: 1334
FELSEFE: 43

VIRGINIA WOOLF / YAŞAM BİR DÜŞTÜR UYANMAK BİZİ ÖLDÜRÜR
Yayına Hazırlayan: Özgecan Şekerci

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşın
Felsefe Serisi Yayın Koordinatörü: Özlem Küskü
Son Okuma: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: İlknur Muştı
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Eylül 2020 (3.000 Adet)
4. Baskı: Kasım 2020
5. Baskı: Mayıs 2021
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-947-0

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkani.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari

Deniz Ofset – Çetin Koçak
Sertifika No. 48625
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul

virginia woolf

yaşam bir düştür, uyanmak bizi öldürür

Bitimsiz bir neşeyle çökkünlük arasında
duyarlılık ve aykırılık

Yayına Hazırlayan: Özgecan Şekerci

“Belki de bana en keskin hazzı veren budur. Yazarken neyin neye ait olduğunu keşfediyordum gibiyim; bir sahneyi gerçekleştirerek, bir karakteri oluşturarak. Buradan, hiç olmazsa, bir felsefe olarak adlandırdığım şeye, bana ait daimi bir fikre uzanıyorum: Ham pamuğun ardında saklı bir örüntü var ve bizler, demem o ki bütün insanlar, bu örüntüden geliyoruz, bütün dünya bir sanat eseri ve de bizler bu sanat eserinin parçalarıyız. Hamlet ya da Beethoven’ın bir dörtlüsü, dünya diye adlandırdığımız bu muazzam yığınin biricik gerçeği. Fakat Shakespeare yok. Beethoven yok. Kesinlikle ve özellikle de Tanrı yok. Bizler sözcükleriz. Bizler müziğiz. Bizler şeyin kendisiyiz.”

Bir soru: Yaşam felsefeyi izleyebilir, onu ortaya koyabilir mi? Varoluşun bizzat kendisi ile samimi bir merak ve ilgiyle durmaksızın ilgilenmeye; temel felsefi sorunları irdelemeye; bilgi, gerçeklik, mutluluk, yalnızlık adını verdiğimiz şeyleri anlamaya; hem düşünsel hem de yaşamsal olarak belirli bir çözüme ulaşmaya hizmet edebilir mi? Kurgusal metinleri, düşünsel yazıları kovalanarak bir insanın gerçeğine –gerçek her ne ise– ulaşılabilir mi?

Virginia: *“Düzyazı öylesine alçakgönüllüdür ki herhangi bir yere gidebilir; hiçbir yer onun içeri girebilmesi için çok alçak, çok pis veya çok kaba değildir. Son derece sabırlıdır ve aynı zamanda, gösterişsizce açgözlüdür. Hakikatin en ufak parçalarını uzun ve yapışkan diliyle yalayabilir, bunları en incelikli labirentlere yığabilir ve yalnızca bir mırıldanmanın, yalnızca bir fısıltının duyulabileceği kapıların ardından hakikati sessizce dinleyebilir.”*

*“Yaşam
insanların
gözlerinde
gördüklerinizdir.”**

* Virginia Woolf, *Bütün Hikâyeleri*, Çeviren: Deniz Arslan, Timaş Yayınları, 2016, s. 177

Giriş

Virginia Woolf'a, onun felsefesine, felsefesini kavrayabilmek adına yaşamındaki belirli detaylara ve kırılma noktalarına, ardında bıraktığı, farklı türde onca yazınsal esere eğilmeden, onu zihnimizin içerisinde ağırlamadan önce; ona onun capcanlı, duru, şiirsel dili ile merhaba diyebilmek adına, bir an için gözlerimizi kapatıp, onu entelektüel bir çevre içinde açmış, kendi zamanını çok erken yaşlarda anlama fırsatı bulmuş, kendi zamanını sindirmiş ve kaçınılmaz olarak onu aşmış, kendi kendisini eğitmiş, oluşturmuş, kendi toprağını karmış, "kırmızı taçyapraklı bir gülhatmisi" olarak düşünelim. Bu düşünceye fazlaca duraklamadan, çiçeğimizi imgelemeye devam ederek, onun üzerine konan iri bir beyazmelek ya da bir amiral kelebeği görmeye çalışalım. Yakınımızda olmayan sardunyalardan, eğreltiotlarının yalnızca kokularını duymaya çalışalım. Dilediği an, dilediği yerde, mesela yüksek tavanlı odaların, püsküllü brokar perdelerin, duvarların arasından geçebilen, yeri

geldiğinde uçabilen, fırfırlar, farbelalar, melon şapkalar, büyük akçaağaçlar arasında gezinen kahverengi benekli kır bir atın gözlerinde açsın çiçeğimiz ya da üzerine konan kelebeklerin kendisi olsun dilediğinde. Varlığında güzelliğin sıcaklığını taşıyan her şey, düşüncelerimizi aydınlatsın. Elinizde tuttuğunuz bu kitapla, güzel bir çiçeğe yönelmiş bu felsefi yolculuk boyunca, Virginia'nın, felsefi düşüncenin bizim körlüğümüz olabileceği ve "yaşam bir an için dibe çöktüğünde, yaşantının erişebilecekleri sınırsız görüldüğünde" yaşamın kendisini deneyimlemekten, onu görmekten alıkoyabileceği endişesini boşa çıkaralım.

Şiirselliğine ve doğru bilginin varlığı problemi konusundaki tedirginliğine değindiğimize ve onu en çok ve ilkönce bu gözle görmeyi tercih ettiğimize göre, onun bilerek ve isteyerek, birbirlerinden çok aykırı olabilen parçalara ayırdığı "kendiliği"nden diğer tüm yönleri ile bahsetmeye başlayabiliriz. Evet, yeniden üzerinde duralım, onun felsefesinin izini, eleştiri ve denemeleri üzerinde değil, fakat çoğunlukla en şiirsel, en deneysel çalışmaları üzerinde, belki hemen her satırda, onun varoluşunun ve varoluşa bakışının pırıltılarını içeren diyaloglarda bulabiliriz.

Woolf, varoluşu, felsefenin alanına girmemeye çalışarak, izlenimlerini özenle, felsefi bir disiplinle ayırıştırıp yazarak elde ettiği o özgün, sade ritimle ya da bazen adeta düzyazı görünümündeki lirik bir şiirle ya da içimizde kendiliğinden çalan yumuşacık bir müzikle

resmederek sorgular. Bu sorgulamalar çoksesli bir müziği anıştırır. Seslerle resim yapılabilir, duyu algıları bir şarkı gibi duyulabilir, duygular birbirini ısırabilir ve biri diğerini tekmeleyebilir (bu söz oyunlarının –duyguların birbirini ısırması veya tekmelemesinin– onun kurgusal metinlerinden değil, fakat ciddiyetle yazdığı denemelerinden alıntılandığını belirtelim).

Hyde Park Gate: Aile, çocukluk

“Çocukluğun yerine geçecek hiçbir şey yoktur.

Bir nane yaprağı geri getirir onu:

*Ya da mavi kulplu bir fincan.”**

Virginia Woolf, 25 Ocak 1882’de, Londra’nın merkezinde, Hyde Park Gate Caddesi’nde, iç mekânı karanlık ve dar olan 22 numaralı yüksek yapılı evde, Güney Kensington’da saygıdeğer bir aile olan Stephen’ların üçüncü çocukları Adeline Virginia Stephen olarak doğdu.

Güzelliği ile bilinen, Rafael öncesi ressamalara modellik eden annesi Julia Prinsep Jackson’ın önceki evliliğinden üç tane daha çocuğu vardı. Julia sanatsal bir sosyal çevreden geliyordu, babası zamanının çoğunu

* Age. s. 238

Hindistan'da geçiren bir doktordu, üstelik Bedford Dükü'nün de kuzenydi. İlk evliliği sona erdikten sonra uzun süre yas tutmuş, inancını yitirmiş ve kendini hayırseverlik işlerine vermişti.

Virginia'nın babası Leslie Stephen; tıpkı babası ve büyükbabası gibi birçok yeteneğe sahipti; yazar, eleştirmen, tarihçi ve dağcıydı. Yıllarca *Cornhill* dergisinin editörlüğünü yaptı. Ayrıca İngiliz tarihindeki bütün kişilerin biyografilerini içeren devasa bir çalışma olan *Ulusal Biyografi Sözlüğü*'nün ilk editörüydü. Onun da önceki evliliğinden bir kızı vardı. Leslie Stephen'in zamanının düşüncesi ile uyumlu olacak şekilde patriyarkal ve Victorian düşünce tarzının, sağırılıktan mustarip oluşunun, melankolisinin ve aşırı duygusallığının Virginia'yı son derece olumsuz etkilediğini biliyoruz. Virginia'nın ablası Vanessa, ağabeyi Thoby ve erkek kardeşi Adrian –Virginia'nın öz kardeşleri– onun hayatında önemli etkileri olan insanlardı. 19. yüzyılda, son derece entelektüel bir aile olan Stephen'lar için bile, kızların örgün eğitim alması söz konusu olmadığından, kendilerini eğitime işi Vanessa ve Virginia'ya kalmıştı. Zira anne ve babaları da iyi birer öğretici değillerdi. Kendileri için açıkça anlaşılabilir olan şeyleri çocukların anlamasının zor olabileceğini görmekten âcizdiler ve kolayca öfkeleliyorlardı. Virginia örgün eğitim almamış olmanın eksikliğini hep hissedecek, ileride kadın sorunlarını etraflıca tartışacağı uzun deneme çalışması *Kendine*

Ait Bir Oda'da bu gibi meseleleri etraflıca tartışacaktı. Üstelik yaptığı titiz okumalar bir yazar olarak nihai kariyeri için çok daha yerinde olacaktı.

“Yaşam önemli kişilerden ibarettir. Yanı sıra, başka her şeyin soğuk ve renksiz görüldüğü bir şey azat edilmiştir.”

Toplamda sekiz çocukları ve yedi hizmetçileri olan Stephen'lar kendi zamanlarının birçok edebi ve entelektüel figürünü tanıyorlardı. Çocukluğu boyunca; Kensington bahçelerinde oynayan, parkta paten kayan, Londra sokaklarına küçücükken aşına olan Virginia; Tennyson, George Eliot ve Henry James gibi birçok insanla da zaman geçirme fırsatı bulmuştu. Bir keresinde Henry James, sandalyesini öne arkaya yatırarak konuşurken, gitgide söylediği şeye kendisini daha çok kaptırmış ve çocuklar eğlensin diye arkasına düşmüş, fakat yine de, yerde uzanırken söylemesi gereken şeyleri tamamlamıştı. Virginia'nın mizahı, felsefeyi ve estetiği iç içe sunabilen üslubuna en çok etki eden şey belki de çocukluğunun bu eğlenceli ve aynı zamanda kültürel açıdan doyurucu anıları olmuştu.

“Uzaklık bir noktada ebediyen birleşiyor; biz de uzaklığı daima yeniden genişletiyoruz.”

Virginia'nın çocukluğundan on dört yaşına kadar geçen yıllarının en ilgi çekici detaylarından biri de, bütün ailenin her yaz, Cornwall'da denize kıyısı olan bir şehir olan St. Ives'da, kıyı ve Godrevy Deniz Feneri manzaralı bir ev olan Talland House'da, haftalarca zaman geçirmeleriydi. Her yıl tekrarlanan bu kutsal yolculuk, onun çocukluğunun en mutlu anılarını oluşturduğu gibi, romanlarının içine de sızmıştı. Öyle ki Virginia'nın kız kardeşi Vanessa, *Deniz Feneri*'ndeki Ramsey'lerin anne ve babalarının neredeyse kusursuzca yeniden yaratımı olduklarını düşünmüştü; baskın ama güvensiz bir baba ve olağandışı iyilikte, fakat fazla kabullenici bir anne.

“İnsanları özetlemeye çabalamanın bir yararı yok. Tam olarak ne söylendiğinin ya da ne yapıldığının değil, işaretlerin izi sürülmeli.”

Virginia hassas bir çocuktü ve konuşmayı geç öğrenmiş olsa da, sonrasında sözcükleri olağandışı bir yetenekle kullanmaya başlamıştı. Virginia ve kız kardeşi Vanessa daha çocuk yaşlarda ne olacaklarına karar vermişlerdi; Virginia bir yazar, Vanessa ise bir ressam olmak istiyordu. Nitekim ikisi de hayallerine ulaşabilecekti. Üstelik birbirlerinin uğraşlarıyla ilgilenecek, birbirlerine ilham vereceklerdi. Doymak bilmez bir açıklıkla işe koyuldular; iki kız kardeş 1891 yılında, elyazısı ile, *Hyde Park Gate Haberleri* adında haftalık bir dergi çıkardılar.

*“Kendi
çağınızı
hor görün.
Daha iyisini
inşa edin.”*

İki kırılma noktası

*“Ben kimim? Yaşam kemik kadar çıplak.”**

1895’te annesi grip sebebiyle öldüğünde, Virginia ilk ruhsal çöküşünü yaşadı. Onunla, evin işlerini de üstlenen üvey kardeşi Stella ilgilendi, fakat o da kısa bir süre sonra nişanlandı ve iki sene sonra öldü. Virginia adeta yerle bir oldu, yapayalnız kaldı. Erkek kardeşleri ya çalışmak ya da okumak için evden ayrılmışlardı ve Vanessa da çoğunlukla dışarıdaydı. Babası da gitgide kasvetli ve içine kapanık olmaya başlamıştı. Babasına güvenmişliği –onun kaybını yavaş yavaş kabullenmesine güvenmişti– babasının entelektüel doğruculuğu ile daha da yoğun hale gelmişti. Virginia ayrıca babasının duygusal ihtiyaçlarının ve taleplerinin doğrudan alıcısı konumundaydı ve bütün bunlar ona çok ağır gelmişti.

* Age. s. 192

“Bir kız, bir oğlandan daha yalnızdır. Kimse onun yaptıklarıyla ilgilenmez. Ondan hiçbir şey beklenmez. Çok güzel olmadıkça insanlar söylediklerini dinlemez...”

Onun bu zihinsel çöküşünde payı olup olmadığı bilinmese de, üvey kardeşi George Duckworth’ın onu seksüel olarak çekici bulması, pek de kardeşçe olmayan başka şeylere dönüşen sarılmaları, muhtemelen onun evlilik hayatında bile seksüel bir ilişki geliştirme konusunda sıkıntılar yaşamasına sebep olmuştur.

Virginia ancak 1897’de yeniden kitap okuyabilecek hale gelmişti. Babasının ona yeniden iştahla kitap okuyuşu üzerine ona, “Gracious, child, how you gobble – Hayret, çocuk, nasıl da yalayıp yutuyorsun” demişti.

“Ölüm evin içindeydi ve cehennem önünde esniyordu.”

Virginia’nın babası Leslie, 1902’de “Sir” unvanını almış, 1904’te ise ölmüştü. Virginia suçluluk duymuş, onun hatalarını unutmuş, kendisini babasının iyi niteliklerini takdir etme konusunda başarısız olduğuna ikna etmiş ve ikinci bir ruhsal çöküş yaşamıştı. Kederi ve hastalığı öyle bir düzeye gelmişti ki etrafındakiler onun deliliğe yaklaştığının farkına varmışlardı. Nitekim Woolf bu sıralarda ilk intihar girişiminde bulunmuştu:

* Age. s. 120